

CANOSSA.

Nen schreef het jaar 1077. Canossa was toen een sterke, schier onneembare burcht, en Paus Gregorius VII hield achter die sterke muren zijn verblijf.

Paus Gregorius VII

Vroeger was hij monnik geweest. En een doodarme smid in het Toskaansche was zijn vader.

Hildebrand was zijn eigenlijke naam. Men had bitter weinig verwachting van hem gehad. Zoo tener! zoo zwak! zoo onbeduidend! En zijn vrienden hadden hem een vroegen dood voorspeld.

Maar wat wisten die menschen er van! Hildebrand bleef leven, steeg van stap tot stap op de hiërarchische ladder, en als Gregorius VII den Pauselijken Stoel beklimmend, toonde hij het machtige genie van zijn geest, en luidde zijn krachtige geest een nieuw tijdperk in.

Er was een reformatorische kracht ontwaakt in dezen man; achter de grijze kloostermuren van Clugny had hij lang nagedacht over den toestand van vernedering, waarin zich de kerk bevond, en dáár waren de plannen gerijpt, om het juk, dat de kerk tot een vazal der wereldlijke macht maakte, te verbreken.

Gregorius VII bond den strijd aan tegen den ergerlijken handel in geestelijke ambten. Voortaan zouden de bisschoppen en abten niet meer door de wereldlijke overheid worden aangesteld, en om de geestelijkheid los en vrij te maken van de maatschappij, verscheen zijn onbarmhartige en onmenschenlijke wet van het Coelibaat, die alle gehuwde priesters dwong, hun vrouwen te verlaten, zoo ze hun ambt wilden behouden.

Hij schreed onverbiddeijk voort op de baan, die hij zich had uitgestippeld, stoutmoedig alle gevolgen trotseerend. Hij ontving bericht, dat vijf raadslieden van den Duitschen koning Hendrik IV handel dreven in geestelijke ambten, en zonder te aarzelen sprak hij den banvloek over hen uit.

De Koning behield de raadsheeren, nog niet bevroedend, welke ontzettende gevaren hem bedreigden, en de Paus herhaalde den eisch van hun ontslag. De Koning lachte om dien eisch, die al te dwaas was in zijn oogen, maar de Paus lachte niet, en riep den Koning ter verantwoording.

Nu was er de crisis. De botsing was onvermijdelijk geworden. En beiden zochten haar: de Koning zoowel als de Paus.

Het was te veel voor een jongen vorst van vier-en-twintig jaar met snel opbruisend bloed, den erfnaam van den luister van het Deutsche Keizerschap, dat een Paus zich vermat, hem voor de vierschaar te dagen. Zijn koninklijke macht zou die Pauselijke vermetelheid straffen; hij riep de Deutsche bisschoppen te Worms bijeen, en Gregorius VII werd afgezet van al zijn kerkelijke waarigheden.

De Paus antwoordde met den banvloek over den vorst en de geestelijken, die met dezen hadden geheuld. En tot de onderdanen van Hendrik IV zeide hij: „Ik ontsla u van elke verplichting aan uw Koning.”

De Pauselijke verklaring werkte als een bom onder de Deutsche rijksgrouten. Zij herinnerden zich, hoe Hendrik IV hen meer dan eens smadelijk had bejegend; de wraak was zoet, om het hem thans betaald te zetten; en zij verzekerden, dat het hem kroon en troon zou kosten, indien de banvloek niet binnen het jaar was opgeheven.

Maar wie kon den banvloek opheffen dan die hem had uitgesproken?

Dat bedacht de Deutsche Koning. Toen greep de angst hem aan. Van den trotschen overmoed verviel hij in een ander uiterste; het werd een jammerlijke zelfverlaging; hij verloor alle zelfrespect, en sloeg den weg in naar — Canossa!

Het is een harde zaak geweest voor het Deutsche volk. Indien Keizer Wilhelm de jongste vredesvoorwaarden der Entente, die de vernietiging van het Deutsche rijk als groote mogendheid beoogen, had aanvaard, zou de zaak voor het Deutsche gemoed — wat de zedelijke zijde betreft — niet harder zijn geweest.

De zoon van den machtigen Deutschen Keizer, die drie Pausen had afgezet, verscheen als een boeteling voor de poort van Canossa. Gregorius VII wreekte de schimmen van zijn voorgangers; en met een stil welbehagen en een onbegrensd gevoel van triomf zag hij den Deutschen Koning daar staan: voor de breede trappen van het bordes, in de barre winterkoude, blootsvoets, in wollen boetgewaad, als een veroordeelde voor zijn rechter.

Drie dagen heeft dat smadelijk schouwspel geduurd. Op den vierden dag schonk de Paus den boeteling absolutie en hief den banvloek op, om nader te beslissen, of de zoo diep vernederde vorst in zijn regeering zou worden hersteld.

Canossa

De toerist, die dit Italiaansch kasteel zoekt, zal het nimmer vinden. Het bestaat niet meer. De eeuwen hebben aan die poorten geknaagd; de muren zijn ingestort; slechts puinhoopen wijzen de plek aan op den kalen rotstap, waar eens Canossa stond.

Onkruid woekert tusschen den steenhoop. In den avond hoort men er het schorre gekras van den uil. En de toerist blijft er eenige oogenblikken peinzend staan, als de gids, met de hand naar de ruïne wijzend, het wereldhistorische woord uitspreekt: „Canossa!”

L. P.

